

Rapport från Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhets seminarium 2019-03-22 med temat Funktionshinderpolitik i ett nytt politiskt landskap.

Temat **Funktionshinderpolitik i ett nytt politiskt landskap** valde vi mot bakgrund av januariöverenskommelsen och det faktum att alliansen som gruppering brutits upp. Kommer detta att påverka funktionshinderspolitiken? I så fall hur?

En kort tillbakablick

När det gäller visionerna och målen för funktionshinderpolitiken, är skillnaderna mellan partierna inte särskilt stora. Så har det sett ut i stort sett sedan 60/70/80 talen då de första av riksdagen antagna principprogram och planer för funktionshinderspolitiken upprättades. Skillnader som förekommit har gällt enskildheter och takten i reformarbetet. Partierna i opposition har generellt sett varit mer pådrivande än partierna i regeringsställning. Vi kan också konstatera att funktionshinderspolitiken aldrig har varit en valfråga i egentlig mening. Förrän kanske nu i det senaste riksdagsvalet, då försämringarna av LSS och särskilt den urholkade rätten till personlig assistans blev en valfråga.

Idag utgår samtliga partier från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som grund för den politik man säger sig vilja föra. Konventionen är också utgångspunkt för Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (Riksdagsbeslut 2017-11-30).

”Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrätts-perspektivet ska beaktas.”

Kommer det nya politiska landskap vi kanske har framför oss att innebära mer av reella förbättringar av våra villkor? Innehålla mer av konkretion och handling?

Inbjudna till seminariet för att ta sig an den frågan var de funktionshinderspolitiska talespersonerna från S, V, MP, C, L, M och KD. Olyckliga omständigheter, inte ovilja, ledde till att antalet medverkande politiker blev begränsat.

De politiker som kom att medverka var Pia Steensland – KD, Bengt Eliasson – L och Alexandra Mattson Åkerström – V.

Antalet deltagare var 25 – 30 personer.

Tack vare att vi var en begränsad skara kom seminariet att präglas mer av framåtsyftande samtal än av partipositioneringar.

Stefan Sundqvist, styrelseledamot i FÖR, var samtalsledare.

Jag höll en kort inledning i vilken jag poängterade att det ”nya politiska landskapet” borde medföra att det nu finns reella förutsättningar att ta fram lagförslag som återskapar intentionerna och målen bakom LSS och insatsen personlig assistans som en majoritet i riksdagen ställer sig bakom. Vad som nu behövs är vilja och handlingskraft, då de parlamentariska förutsättningarna finns för en sådan lagändring.

Mest tid ägnade vi således åt att diskutera LSS med särskild tonvikt på rätten till personlig assistans.

Dels därför att frågan är akut. Allt färre beviljas idag assistansersättning. År 2015 fick 42 procent eller 761 personer beviljad assistansersättning första gången de

ansökte. Under 2018 var motsvarande siffra bara 17 procent eller 217 personer.

Dels därför att de politiska konstellationer som har formerats efter valet borde ge förutsättningar för att regeringen tillsammans med L och C och även V gör gemensam sak med KD och M. Dessa partier har tillsammans majoritet i riksdagen för att driva igenom en lagändring som återupprättar de ursprungliga intentionerna och målen med LSS och insatsen personlig assistans.

Närvarande politiker ställdes inför dessa frågeställningar.

Övergripande var de ense om att det var dit de strävade.

Alla tre hade stort sett samma analys av vilka lagändringar som behövde göras.

Pia Steensland KD: KD kräver att alla grundläggande behov i sin helhet ska ses som integritetsnära. PS ska därför [i en interpellationsdebatt 2019-03-26 med Lena Hallengren](#) med anledning av departementspromemorian om andning och sondmatning ställa frågan: *Vilka åtgärder har vidtagits för att hela den tid det tar att utföra insatsen för andning och sondmatning – inte enbart de delar som anses vara av- kommer att anses vara grundläggande behov?*

Som lagförslaget i promemorian är formulerat kommer vid bedömningen behov av hjälp med andning och sondmatning endast de delar som bedöms vara av *tillräckligt privat och integritetskänslig karaktär att berättiga till assistansersättning*, det vill säga bedömas på samma sätt som idag. PS befarar att formuleringen i promemorian till och med kan leda till en ytterligare skärpning av rättspraxis om uppdelningen av vad som bedöms som integritetskänsligt och inte integritetskänsligt fastställs i lag.

Om Lena H inte är mottaglig för KDs analys och krav framhöll PS att hon kommer ta upp frågan i socialutskottet och även ta initiativ till att ett tillkännagivande av socialutskottet görs i vilket det framhålls att behov av hjälp med grundläggande behov måste beaktas i sin helhet vid bedömningen av rätt till assistansersättning.

Bengt Eliasson, L: L delar KDs analys av vad som är kärnfrågan. *Promemorian om andning och sondmatning från regeringen står L bakom och stöder, men poängterar BE att den ska ses som ett första steg. BE uppmanar alla i funktionshinderrörelsen att i sina remissvar kräva att andning och sondmatning som grundläggande behov ska beaktas i sin helhet samt kräva att detta också ska gälla bedömningen av de övriga grundläggande behoven när rätt till statlig*

assistansersättning fastställs. L vill egentligen komma ifrån nuvarande bedömningskriterier helt. De eftersträvar kriterier som uppfattas som rättvisare och mindre integritetskränkande.

Alexandra Mattson Åkerström, V: AMÅ framförde att V med hänvisning till Maj Karlssons anföranden i riksdagen i sak delade KDs och Ls analys här idag. Även hon trodde att det borde vara möjligt att få en enig riksdag att ställa sig bakom förslagen.

Nästa fråga de ställdes inför var hur de ser på och vill hantera LSS utredningen och remissfrågan?

Bengt Eliasson: L förkastar LSS utredningens förslag om personlig assistans, undantaget förslaget om ett samlat statligt huvudmannaskap, som de stöder. I övrigt när det gäller flera av de andra förslagen, som inte gäller assistansfrågan, är de öppna för diskussion och tycker att dessa delar av utredningen bör gå ut på remiss.

Alexandra Mattson Åkerström och Pia Steensland: V och KD hade i sak samma uppfattning. AMÅ sade inget i remissfrågan, eftersom hon inte var riksdagsledamot utan hade som sitt politiska uppdrag att vara vice ordförande i Stockholms stads socialnämnd.

I anslutning till diskussionen ovan om LSS och den personliga assistansen gavs flera exempel från deltagarna både på försämringar som nu sker av våra villkor och av en myndighetskultur (Försäkringskassan och även kommunerna) som tar sig uttryck i allt restriktivare behovsbedömningar som man försvarar med rättssäkerhetsargument; falska sådana eftersom det som eftersträvas är administrativa förenklingar och effektiviseringar samt inte minst kostnadsbesparingar, vilket sker på bekostnad av att enskilda inte får rätt till personlig assistans i enlighet med vad som var tanken med assistansreformen. Utvecklingen har också lett till att det ofta bara är de mest elementära behoven som tillgodoses och som återkommande måste styrkas medicinskt och genom ADL utredningar.

Många uttrycker rädsla för myndighetskontakter på grund av risken att förlora tidigare beviljade insatser eller att bli granskad och ifrågasatt på ett okänsligt och integritetskränkande sätt. Exempel på detta gavs av deltagarna.

Orsaker varför det blivit på detta sätt diskuterades. Politiskt finns en tendens att skambelägga de av oss som är beroende av samhällets stöd. Bidragstagare ställs mot arbetstagare. Misstankar om bidragsfusk och en fyrkantig syn på arbetslinjen får större utrymme i den politiska debatten än vilka åtgärder som behöver göras för att uppnå politiska mål om allas rätt till goda levnadsvillkor. Den restriktiva tolkning av lagar och rättspraxis som utvecklats hos myndigheter och domstolar tillåts oförhindrat fortsätta eftersom det leder till besparingar som man på så sätt politiskt slipper ta ansvar för. En viss självrannsakan börjar dock skönjas mot detta synsätt mer eller mindre uttalat bland riksdagspartierna.

Närvarande politiker berördes av de exempel på försämringar och bemötande som deltagarna gav exempel på och uttalade att de ville se och verka för förändringar.

Exempel på övriga frågor som togs upp:

- FÖR vill att FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning blir lag på samma sätt som barnkonventionen. Argumenten för detta är att den hittills, trots att Sverige

ratificerade den redan 2008, inte har fått någon praktisk betydelse, utan istället hanterats som vore det ett frivilligt åtagande.

Alla tre närvarande politiker delade uppfattningen att konventionen inte haft önskvärd betydelse annat än som en viljeinriktning. Någon implementering i svensk lagstiftning har egentligen inte skett. Rättsligt har den inte heller haft betydelse. De alltmer restriktiva bedömningarna av rätt till personlig assistans är till exempel uttryck för detta.

De var eniga om att konventionen, beaktat Sveriges åtagande, borde spela en större roll som redskap att förbättra villkoren för personer med funktionsnedsättningar. V vill göra konventionen till lag, som enda parti idag. L och KD uttryckte tveksamhet och framhöll det fortsatta arbetet med att transformera konventionen i nationell rätt, det vill säga att våra svenska lagar ändras och anpassas till konventionens bestämmelser.

I sammanhanget kan nämnas att FÖRs landsmöte, idag på förmiddagen, antog ett uttalande: *Gör "vår" FN-konvention till svensk lag!* Landsmötet beslutade att uttalandet ska sändas till regeringen, partiledarna, ordförande och vice ordförande i riksdagsutskotten.

Exempel på andra frågor som diskuterades:

- De ekonomiska villkoren för personer som på grund av stora funktionsnedsättning inte kan få ett lönearbete och därför för sin försörjning blir helt beroende av aktivitets – eller sjukförsäkring tvingas leva i permanent fattigdom. Politiskt händer inget. Tvärtom har dessa personers villkor succesivt försämrats, bl a för att aktivitets – och sjukersättningen inte följt kostnadsutvecklingen. FÖR har krävt att ett rättvise- och jämlikhetskrav är att en ny ersättningsform i nivå med medianinkomsten skapas för denna medborgargrupp jämförbar, med medborgare som kan försörja sig genom arbete. Detta krav har mötts med tystnad, kanske då det förmodligen uppfattas som att det kolliderar med den heliga arbetslinjen, som ses som överordnad. Garantiersättningen har höjts marginellt och skatten sänkt något lite.

Ett morots och piska tänkande används, som är obegripligt och till och med cyniskt när det gäller personer med så omfattande funktionsnedsättningar att de aldrig, som dagens arbetsmarknad fungerar, kommer att få ett lönearbete, och därför döms till permanent fattigdom. Politiskt är detta tyvärr fortfarande en icke fråga.

Exempel på ytterligare frågor som togs upp var det avstannade arbetet med tillgänglighetsfrågorna. Ja till och med att det finns krafter som ställer det skriande behovet av bostäder i motsatsställning till att bygga tillgängligt, vilket är både ett kortsiktigt och diskriminerande synsätt.

Det togs vidare upp att Stockholm infört begränsningar av antalet resor med rullstollstaxi, som kan ses som en kollektiv bestraffning till följd av att enskilda exempel på extremt fusk uppmärksammats. Alexandra Mattson Åkerström – V delade upprördheten över hur denna fråga hanterats och att ägna sig åt kollektiva bestraffningsmetoder som det här är fråga om är i ett demokratiskt land som Sverige oacceptabelt.

Sammanfattningsvis var det ett lyckat seminarium. Samtalstonen var öppen och konstruktiv. Politiskt fanns det en samsyn om att rätten till personlig assistans måste återupprättas och

stärkas. Det fanns också en insikt om att villkoren för personer med funktionsnedsättningar försumrats och försämrats. På grundval av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar ville man arbeta för politiska reformer som konkret får genomslag i människors verklighet. Det vill säga att i praktiken efterleva det handlingsprogram för funktionshinderpolitiken som en enig riksdag antagit.

Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet

Lars Hagström